

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินงานจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ได้ผลตามเป้าหมายนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งก็คือ นักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวจักรที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แพร่หลาย พัฒนาประชากรให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีคุณภาพที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในอันที่จะเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อม และสังคม สามารถนำความรู้ความสามารถ และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน พัฒนาการศึกษา พัฒนาประชากรและพัฒนาสังคมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และทรัพยากรของประเทศชาติ

หากนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีคุณภาพคือ ขาดความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชากรและต่อเนื่องถึงการพัฒนาประเทศด้วย

มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งผลิตนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งจะต้องผลิตนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีคุณภาพตามที่หน่วยงานต้องการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้เปิดหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต (ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2517 โปรแกรมการศึกษาอรูปนัย (Non-Formal Education) ขึ้น ต่อมาได้ใช้ชื่อว่า สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2520 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2523 : 113) โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีนั้นมุ่งให้ผู้ที่จะเป็นนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้มีความรู้ในวิชาการทั่วไป ส่วนภาคปฏิบัติเป็นวิชาชีพปฏิบัติภาคสนาม เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้ทำงานโดยตรงได้ร่วมประสบการณ์ตรงภายใต้สภาพการณ์ที่เหมือนกับตำแหน่งที่นิสิตได้รับการบรรจุ เข้าทำงานหลังจากที่นิสิตสำเร็จการศึกษาแล้ว รวมทั้งเปิดโอกาสให้นิสิตได้สังคมนัดค่อโดยตรงกับบุคคลที่

ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งนิสิตกำลังเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพนั้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2523 : 3)

แต่การฝึกงานจะได้ผลสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายจะต้องได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทางด้านศึกษานอกกระบวนโรงเรียน บุคคลดังกล่าวคือ อาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่เลี้ยงจากหน่วยงานที่นิสิตไปฝึกงาน โดยเฉพาะอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนิสิตคอยให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่นิสิตไม่สามารถแก้ไขได้ และบุคคลที่สำคัญที่สุดคือ ตัวนิสิตฝึกงานเอง ซึ่งจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกงาน เข้าใจวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการฝึกงาน รวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย

ในเรื่องของการผลิตบุคลากรทางการศึกษา และหรือการฝึกหัดครูนั้น แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้ประเมินการผลิตครูของรัฐยังไม่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติและหลักสูตรของการผลิตครูยังขาดคุณภาพ ความรีบด่วนของการแก้ไขปัญหานี้ได้ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ดังความขยายหน้า 108 ว่า

"...กระบวนการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูยังเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ เป็นผลให้ผู้จบการศึกษาไม่สามารถปฏิบัติการสอนได้ดี เท่าที่ควร มักใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ขาดการประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการผลิตครูให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การฝึกสอนและการนิเทศการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากระบบงานยังมีประสิทธิภาพต่ำ อีกทั้งบุคลากรที่มีความชำนาญ และมีประสิทธิภาพสูงไม่เข้าร่วมในการฝึกสอนและนิเทศ การสอน เพราะไม่ตระหนักในการฝึกสอนและการนิเทศ การสอนอีกทั้งโรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ให้การสนับสนุน เกี่ยวกับการฝึกสอน และการนิเทศ การสอนอย่างเพียงพอ (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม 2527 : 39)

ผลจากปัญหานี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการเตรียมและการสร้างนักรับการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานและสังคม และเห็นว่าการฝึกงานเป็นการจัดประสบการณ์วิชาชีพที่มีความสำคัญต่อนิสิตที่จะออกไป เป็นนักรับการศึกษานอกกระบวนโรงเรียน

ในอนาคตอย่างมาก ในการดำเนินงานการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มักจะประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่เสมอ ในฐานะที่ผู้วิจัยเคยเป็นนิสิตฝึกงานสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าหากศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการฝึกงานให้เข้าใจตั้งแต่แล้ว ก็จะสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ตรงประเด็นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้จัดโครงการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพขึ้นในปี พ.ศ. 2528 การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณะครุศาสตร์และมหาวิทยาลัยที่จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน อีกทั้งเพื่อให้มหาวิทยาลัยได้ผลิตนักรับการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกไปรับใช้ประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตฝึกงาน อาจารย์ที่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับปัญหาการฝึกงาน สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านก่อนออกฝึกงาน ขณะฝึกงาน และหลังฝึกงาน
2. เพื่อสำรวจว่านิสิตฝึกงานสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง ก่อนออกฝึกงาน ขณะฝึกงาน และหลังฝึกงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการฝึกงานสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตฝึกงานที่ออกฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2521-2528 และอาจารย์นิเทศก์รวมทั้งอาจารย์ที่เลี้ยงจากหน่วยงาน ซึ่งศึกษาเท่าที่มีรายชื่อปรากฏอยู่และสามารถติดตามได้ คือ อาจารย์ที่เลี้ยงที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงนิสิตฝึกงาน ระหว่างปีการศึกษา 2525 ถึงปีการศึกษา 2528 เท่านั้น

3. ปัญหาที่จะวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาก่อนออกฝึกงาน

2. ปัญหาขณะฝึกงาน

- ด้านการปฏิบัติงาน

- ด้านสถานที่ฝึกงาน

- ด้านส่วนตัวนิสิต

- ด้านอาจารย์ที่เลี้ยง

- ด้านอาจารย์นิเทศก์

3. ปัญหาหลังฝึกงาน ได้แก่ การประชุมกลุ่มหลังฝึกงานเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างทุกคนตอบแบบสอบถามอย่างจริงจังและตรงตามสภาพที่เป็นจริง
2. คำตอบที่ได้จากการตอบในวันและเวลาที่ต่างกันไม่มีผลแตกต่างกัน
3. นิสิตฝึกงาน อาจารย์ที่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์สาขาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน เป็นผู้ที่สามารถจดจำและเข้าใจการฝึกงานที่จัดให้กับนิสิตได้เป็นอย่างดี
4. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ สามารถ เป็น เครื่องมือที่จะรวบรวมข้อมูลได้
ตามวัตถุประสงค์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การฝึกงาน หมายถึง การจัดประสบการณ์วิชาชีพจริงให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อ
ก่อให้เกิดความคุ้นเคยกับบุคคลและการทำงานในด้านต่าง ๆ
ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติงานในหน้าที่จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความ
จำเป็นและมีประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการที่จะออกไป
ปฏิบัติหน้าที่การงานต่อไป

นิสิตฝึกงานสาขาการ ศึกษานอกระบบโรง- เรียน	หมายถึง	นิสิตสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ออกฝึกงานการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521-2528
อาจารย์ที่เลี้ยง	หมายถึง	อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่นิสิตทำ การฝึกงานอยู่ โดยได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้ทำ หน้าที่ดูแล แนะนำ ช่วยเหลือ และปฏิบัติงานร่วมกับนิสิต ขณะที่นิสิตไปฝึกงานในหน่วยงานนั้น
อาจารย์นิเทศก์	หมายถึง	อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกงานของนิสิตสาขา การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย มีหน้าที่นิเทศแนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วย แก้ไขปัญหาในการฝึกงานด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการฝึกงานของนิสิตสาขาการ
ศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. เป็นประโยชน์ต่อคณะครุศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่นำผลการวิจัย
ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้นต่อไป
3. เป็นประโยชน์ต่อนิสิตสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนรุ่นต่อไป ที่จะได้ นำ
ผลการวิจัยไปปรับปรุงตนเองทั้งในด้านวิชาการ และการเตรียมตัวก่อนฝึกงาน เพื่อให้การ
ฝึกงานมีประสิทธิภาพดีที่สุด
4. การปรับปรุงการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพจริงจัง
จะมีส่วนในการพัฒนาสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาล
ทุกรัฐบาล